

„Nem ismerjük el a kollektív bűnösség elvét”

Vojislav Stanovčić: Minden áldozatról feljegyzés készült, ám az akták egy részének nyoma veszett

Az 1941 és 1948 között elkövetett atrocitások feltárásával foglalkozó akadémiai vegyes bizottság szerbiai tagozatának munkájára a köztársasági parlament mintegy 10 millió dinárt hagyott jóvá. Két évre irányozták elő ezt az összeget a kutatásokra, terepmunkára, publikációkra, ám mindazt, ami az év végén megmarad, vissza kell adni, nem használhatják fel a jövő évben. Most keresik a megoldást erre a problémára. Mindezt **Vojislav Stanovčić**, a Magyar–szerb Akadémiai Vegyes Bizottság szerb tagozatának elnöke mondta el lapunknak.

Hamarosan ülést tart az akadémiai bizottság szerbiai tagozata, mégpedig Stanovčić úr szavai szerint Újvidéken lesz a megbeszélésük, mert mindössze 2-3 tag belgrádi, a többiek újvidéki történészek, levéltárosok (a szerb tagozatnak eredetileg 11 tagja volt, azóta két-három fővel bővült a létszám). Igen szép számban vannak külmunkatársaik is, akik segítik a munkát.

Bővebben az 5. oldalon

„Nem ismerjük el a kollektív bűnösség elvét”

Vojislav Stanovčić: Minden áldozatról feljegyzés készült, ám az akták egy részének nyoma veszett

Az 1941 és 1948 között elkövetett atrocitások feltárásával foglalkozó akadémiai vegyes bizottság szerbiai tagozatának munkájára a köztársasági parlament mintegy 10 millió dinárt hagyott jóvá. Két évre irányozták elő ezt az összeget a kutatásokra, terepmunkára, publikációkra, ám mindazt, ami az év végén megmarad, vissza kell adni, nem használhatják fel a jövő évben. Most keresik a megoldást erre a problémára. Mindezt Vojislav Stanovčić, a Magyar–szerb Akadémiai Vegyes Bizottság szerb tagozatának elnöke mondta el lapunknak.

Hamarosan ülést tart az akadémiai bizottság szerbiai tagozata, mégpedig Stanovčić úr szavai szerint Újvidéken lesz a megbeszélésük, mert mindössze 2-3 tag belgrádi, a többiek újvidéki történészek, levéltárosok (a szerb tagozatnak eredetileg 11 tagja volt, azóta két-három fővel bővült a létszám). Igen szép számban vannak külmunkatársaik is, akik segítik a munkát.

Folyamatosan publikálják majd az eredményeket. Mint beszélgetőtársunk megjegyezte, neki még a tömegsírokat feltáró bizottság honlapjára is ritkán

valaki magához vette-e. Tehát, sajnos nem lehet teljes az áldozatok listája, nem mindenkiről derül majd ki, hogy mikor és hol vesztette életét.

Beszélgetésünk során szóba hozta azt a nemrégiben megtörtént esetet, hogy a szabadkai képviselő-testület egyik magyar nemzetiségű tagja fordult hozzá levélben, amelyben arra hívta fel a figyelmét, hogy egy vállalat le szeretne betonoztatni egy területet, ám a levél írójának tudomása szerint ott tömegsír van. A tartományi kormány egyik tagjának közreműködé-

Vojislav Stanovčić a történész vegyes bizottság szerb elnöke (bal oldalt) Glatz Ferencnek, a testület magyar társelnökének társaságában a VMSZ által szervezett szabadkai történészkonferencián

van ideje ellátogatni, pedig ott már bizonyos adatok rendelkezésre állnak.

Mint Stanovčić úr megjegyezte, azt szeretnék, ha a pontosság, objektivitás, a pártatlanság lenne jellemző mindarra, ami megjelenik, hisz feladatuk – majd 70 év távlatából – nem a bűnösök kilétének, hanem az áldozatok személyének a kutatása, számbavétele. Az áldozatokkal kapcsolatos adatok egy táblázatba kerülnek – hűsz egy-néhány követelmény szerint –, hisz fontos minden áldozat neve, születési ideje, szülőhelye, halálának körülményei, vagyis, hogy hol, mikor, milyen körülmények között halt meg. Azért fontos minél több adat feltüntetése, mert a kivégzettek között több azonos vezeték- és keresztnévű áldozat is található. Ezek bekerülnek a központi adatbázisba.

Kérdésünkre, hogy az OZNA (Odeljenje za zaštitu naroda, Népvédelmi Osztály) iratai, a kivégzettek listái mennyire hozzáférhetőek, elmondta: parancs volt arra vonatkozóan, hogy a kivégzettekéről készüljenek listák. Tehát, az OZNA vagy KNOJ (Korpus narodnog oslobođenja Jugoslavije, vagyis a Jugoszláv Népfel szabadító Hadtest) minden áldozatának neve szerepel valahol. Sokakat eltűntként tartanak nyilván, mert bizonyos akták hiányoznak, nem tudni, mikor és hova tűntek el, nem tudni, hogy esetleg ezeket a feljegyzéseket

sével sikerült leállítani a betonozást mindaddig, amíg el nem végzik a sír feltárását.

– A bizottság nem ismeri el a kollektív bűnösség elvét, amely egy közösség minden tagját sújtja, a nőket sőt a kisgyermeket is. Sokkal nehezebb megállapítani, hogy ki követte el a bűnöket, mint azt, hogy ki esett áldozatul. Csakis az egyéni felelősséget ismerjük el, hogy egy adott személy pontosan mit követett el. Voltak olyanok, akik bűncselekményt követtek el, és voltak, akik néma szemtanúi voltak az eseményeknek. Nagyon kevesen voltak, akik megkísérelték megakadályozni a bűntetteket, mert az életükkel fizettek volna. Erre a '90-es években is volt példa. Nemrégiben vette át a kitüntetést az édesapja annak a trebinjei szerb fiatalembernek, akit azért gyilkoltak meg, mert megkísérelte megmenteni a bosnyákokat. Az életével fizetett ezért.

Az 1941–1948 között elkövetett atrocitások feltárásával foglalkozó akadémiai vegyes bizottság megalakulásakor hangzott el, hogy egy méltó emlékhelyet adják meg a tiszteletet az áldozatoknak. Ennek kapcsán Stanovčić akadémikus kijelentette: a központi emlékmű mellett több vajdasági településen miért ne lehetne több kisebb emlékművet is felállítani, amelyek a tömegsírokat, vesztőhelyeket jelölik majd meg.

■ MIHÁLYI Katalin